

na gebruik gemaakt naar jaap.

(77)

Rapport omtrent de betekenis van **Stekelhoeksduin**
als natuurgebied in het geheel van Voorne's Duin.
(gem. Rockanje)
door

Dr. V. Westhoff.

Het belangrijkste en meest karakteristieke element van Voorne's Duin is het struweel, de "maquis" van doornstruiken, die nergens in ons land (en vermoedelijk nergens in West-Europa) zo fraai ontwikkeld is als hier. Vegetatiekundig is deze associatie beschreven als Hippophaeto-Ligustretum, terwijl de eindstadia hiervan, die uit berkenbosjes bestaan en een ander karakter hebben, beter als Listero-Betuletum kunnen worden aangeduid. Het eigenlijke Hippophaeto-Ligustretum komt dan nog voor in verschillende vormen: een initiale fase; een optimaal ontwikkelde sub-associatie op droge grond, het Hippophaeto-Ligustretum asparagetosum; en een optimaal ontwikkelde subassociatie op vochtige grond, het Hippophaeto-Ligustretum eupatorietosum.

Nu komen de verschillende vormen van deze associatie op Voorne niet gelijkmatig verspreid voor. Wanneer men van noord naar zuid in het duingebied de volgende vijf gebieden onderscheidt:

1. duinen van het Zuid-Hollandsch Landschap;
 2. duingebied om het Breede Water;
 3. Stekelhoeksduin;
 4. duingebied om het Kwakjeswater;
 5. duinrichel ten z. van de Kwak,
- dan is de situatie als volgt.

In de duinen van het Zuid-Hollandsch Landschap komen alle vormen van het Hippophaeto-Ligustretum voor, doch meest slechts over kleine oppervlakten, veelal versnipperd, daardoor min of meer fragmentair. In het duingebied om het Breede Water komen speciaal de "vochtige" vormen, waarvan te vatten als Hippophaeto-Ligustretum eupatorietosum, zeer fraai ontwikkeld en over uitgestrekte oppervlakten in gesloten formatie voor; de "droge" vorm neemt hier echter slechts een ondergeschikte plaats in en is meer versnipperd. In Stekelhoeksduin daarentegen komt juist het "droge" Hippophaeto-Ligustretum asparagetosum optimaal en in grote gesloten formaties voor; het H.-L. eupatorietosum is hier nauwelijks aanwezig.

In de omgeving van het Kwakjeswater is het H.-L. van weinig belang; dit is daarentegen het optimale gebied van het *Listera-Betuletum* en daarbij aan de vochtige kant aansluitende duinmoerasbossen (*Macrophorbieto-Alnetum bryonietosum* en *Thelypterideto-Alnetum*). De duinrichel ten z. van de Kwak tenslotte is gekenmerkt door een zeer merkwaardige en nog onvoldoende onderzochte vorm van het *Hippophaeto-Ligustretum*, waarin *Berberis vulgaris* domineert.

Het is dus duidelijk, dat de verschillende onderdelen van het duingebied van Voorne elkaar aanvullen en dat zij alleen tezamen het gehele spectrum van mogelijkheden van het duinstruweel bestrijken. In deze keten kan geen schakel gemist worden.

Een bijzonder facet van het H.-L. *asparagetosum* van Stekelhoeksduin is, dat er enige fraai ontwikkelde noordhellingen zijn aan te treffen, behalve alle hierin te verwachten struiken, zoals *Rhamnus cathartica*, *Rosa canina*, *Rosa rubiginosa*, *Ligustrum vulgare*, *Crataegus monogyna*, *Hippophae rhamnoides*, *Rubus caesius* en *Berberis vulgaris* en andere karakteristieke soorten (*Lithospermum officinale*, *Polygonatum odoratum*, *Inula conyza* enz.) vindt men hier de meer speciaal op noordhellingen optimale soorten als *Polypodium vulgare*, *Dryopteris filix-mas*, *Tortula subulata* en *Pyrola rotundifolia*. *Gentiana cruciata*, destijds door C. Sipkes op deze noordhellingen uitgeplant, hoort in dit milieu thuis en breidt zich er uit. Dit wil niet zeggen, dat dergelijke handelingen navolging verdienen.

Een ander belangwekkend aspect van Stekelhoeksduin wordt gevormd door enige fraaie bosjes van de zeldzame wilde duin-populier *Populus nigra*, ten dele met rijke ondergroei, ten dele geheel zonder ondergroei op mul zand. Dit verschil is merkwaardig en verdient nader wetenschappelijk onderzoek. Deze vegetaties zijn echter tevens bij uitstek een voorbeeld van de bezwaren tegen het toelaten van recreatie in dit terrein: wanneer deze kwetsbare vegetaties betreden worden en daardoor gaan stuiven en van karakter veranderen, zal het niet meer mogelijk zijn, wetenschappelijk na te gaan, welke factoren aansprakelijk zijn voor het verschil tussen deze beide typen van populierenbosjes.

In de schaduw aan de rand van deze populierenbosjes komt bovendien een interessante en eveneens kwetsbare vorm voor van het *Hippophaeto-Ligustretum asparagetosum*, rijk aan *Fragaria vesca*, *Pyrola rotundifolia*, *Polygala vulgaris* ssp. *dunensis*, *Epipactis helleborine*, *Inula conyza*, *Lonicera periclymenum*, *Moehringia trinervia*, *Dicranum scoparium*, *Geaster* div. sp. en *Clavaria* sp..

Als

Als overgangsvorm tussen "struweel" en "duinbos" zijn deze vegetaties van veel belang.

Voorts zij er op gewezen, dat de op Voorne zeldzame *Euonymus europaea* in het struweel van Stekelhoeksduin tamelijk veel voorkomt en er zich uitbreidt.

Behalve het duinstruweel komen ook de vegetaties van min of meer grazige open plekken in Stekelhoeksduin voor. Hoewel de in totaal door hen ingenomen oppervlakte niet groot is, zijn zij goed ontwikkeld. Dit betreft vnl. specimina van het *Tortuleto-Phleetum* en het *Taraxaco-Galietum*; de eerste associatie is opvallend rijk aan *Erodium glutinosum*, de tweede aan *Erigeron acer* en *Carlina vulgaris*. In laatstgenoemd gezelschap komen plaatselijk ook de interessante "stroomdalplanten" *Carduus nutans* en *Eryngium campestre* voor, alsmede de maanvaren, *Botrychium lunaria*. Het behoeft geen betoog, dat deze meer open vegetaties zeer kwetsbaar zijn en weinig betreding verdragen.

Interessant is tenslotte nog één lage, vochtige vallei, waarin de voor dit milieu kenmerkende soorten worden aangetroffen, zoals *Parnassia palustris*, *Epipactis palustris*, *Orchis incarnata*, *Centaurium vulgare*, *Sagina nodosa*, *Linum catharticum* en zeer veel *Riccardia pinguis*.

Samenvattend kan worden gezegd, dat Stekelhoeksduin in het geheel van het Voornse duingebied een natuurwetenschappelijk belangrijke schakel vormt met een eigen karakter.

Bilthoven, september 1960.